

Bruselj, 1. julij 2019
(OR. en)

10688/19

SOC 521
EMPL 402
ECOFIN 674
EDUC 332

DOPIS

Pošiljatelj:	Odbor za zaposlovanje in Odbor za socialno zaščito
Prejemnik:	Odbor stalnih predstavnikov/Svet
Zadeva:	Ocena priporočil za posamezne države za leto 2019 in izvajanje priporočil za posamezne države za leto 2018 = potrditev mnenj Odbora za zaposlovanje in Odbora za socialno zaščito

Pred sejo Sveta EPSCO 8. julija 2019 vam v prilogi pošiljamo navedeni mnenji.

Horizontalno mnenje o evropskem semestru za leto 2019

Odbor za zaposlovanje in Odbor za socialno zaščito sta po naročilu Sveta preučila izvajanje vidikov priporočil za posamezne države za leto 2018, povezanih s trgom dela in socialnimi vprašanji. Odbor za zaposlovanje in Odbor za socialno zaščito sta junija 2019 predložila horizontalni dopis z obravnavo predlogov Evropske komisije o priporočilih za posamezne države za leto 2019, nekaterimi ključnimi sporočili v zvezi z njunim večstranskim nadzorom reform na področju zaposlovanja in socialnih politik držav članic ter oceno napredka pri uresničevanju ciljev strategije Evropa 2020. Ta dopis dopolnjuje predhodni prispevek z obravnavo vidikov upravljanja evropskega semestra (oddelek 1), stališčem socialnih partnerjev in socialnih nevladnih organizacij (oddelek 2) ter tematskimi sporočili obeh odborov, ki izhajajo iz njunih pregledov v okviru večstranskega nadzora (oddelek 3).¹

Oddelek 1: Proces priporočil za posamezne države v okviru evropskega semestra

Evropski semester je dragoceno orodje za usklajevanje, spodbujanje in spremljanje reformnih prizadevanj držav članic. Z njim se ocenjujejo in podpirajo reforme držav članic ter sestava in kakovost njihove širše kombinacije politik. Sveženj priporočil za posamezne države za leto 2019, ki ga je Komisija predstavila 5. junija, temelji na preteklih letih, odbora pa ga priznavata kot uravnoteženega z močno socialno razsežnostjo. Čeprav sta odbora to pozdravila, so nekatere države članice pozvale k razmisleku o političnih področjih, zajetih v semester, pri čemer so poudarile svoje stališče, da se je v zadnjih letih njegov fokus močno razširil. Evropski steber socialnih pravic ima pomembno vlogo, njegova načela pa se v svežnju dobro odražajo, kar je prav tako dobrodošlo. Nekaterne države članice so pozvale k večji vključitvi načel iz stebra v priporočila za posamezne države, stalno ocenjevanje načel stebra pa je bilo opredeljeno kot dragoceno vodilo za prihodnje delo.

¹ Sklepi glede posameznih držav bodo predloženi v prilogi.

V tem letu se je skupno število priporočil za posamezne države povečalo v primerjavi s prejšnjim letom, zlasti zaradi dodanih priporočil za posamezne države, povezanih z naložbami, in vključitve Grčije v evropski semester, potem ko je uspešno izstopila iz programa finančne pomoči. Socialna razsežnost ter razsežnost zaposlovanja in izobraževanja se je še okrepila, kar je pozitivno. Odbora ponovno poudarjata, da bi moral proces semestra zaradi staranja, digitalizacije in podnebnih sprememb ohraniti celosten pristop, ki bi vključeval politike in reforme na vseh ustreznih področjih, vključno z gospodarstvom, zaposlovanjem, izobraževanjem in usposabljanjem ter socialno vključenostjo. Nedavno sprejete smernice za zaposlovanje v tem okviru zagotavljajo politično in pravno podlago.

V letošnjem svežnju sta opazna tudi večja usklajenost med naložbami in reformami ter večji poudarek na naložbah v priporočilih za posamezne države. Odbora sta seznanjena s tem, da je vsaka država članica prejela posebno priporočilo o naložbah, in da lahko tudi druga priporočila za posamezne države vključujejo razsežnosti naložb, zlasti na področju zaposlovanja, socialne politike in izobraževanja. Ugotavljata, da vključitev razsežnosti naložb omogoča boljše uskladitev reformnih prizadevanj in naložbenih odločitev, kar prispeva k nadaljnji krepitvi evropskega semestra. Več držav članic je pozvalo k nadaljnjemu razmisleku o povezavi med naložbenimi potrebami in strukturnimi skladi EU. Nekatere države so poudarile tudi potrebo po zadostni prilagodljivosti fiskalnih pravil in področij politike, upravičenih do financiranja naložb iz strukturnih skladov EU.

Odbora poudarjata, da se je njuno delo v okviru semestra z leti izboljšalo, ter v zvezi s samim procesom in pripravo priporočil za posamezne države poudarjata vidike, navedene v nadaljevanju.

Kar zadeva **proces**, odbora ugotavljata, da je bila zamuda pri predložitvi priporočil za posamezne države za leto 2019 zaskrbljujoča, zlasti ker je to pomenilo, da Evropski svet ni mogel zagotoviti politične odobritve po zadostni oceni svežnja v odborih Sveta.

Tesno sodelovanje med Odborom EPSCO in Odborom ECOFIN je omogočilo, da je bil proces kljub zapozneli predložitvi priporočil za posamezne države izveden brez težav. Odbora sta še naprej dejavno sodelovala pri pripravi sprejetja priporočil za posamezne države s strani pristojnih sestav Sveta, tj. Sveta EPSCO in ECOFIN. Pokazalo se je, da je skupna seja Odbora za ekonomsko politiko, Odbora za zaposlovanje in Odbora za socialno zaščito še vedno učinkovit način za razpravo o več horizontalnih priporočil za posamezne države. Zagotovitev ustreznega časa za razpravo spodbuja prevzemanje odgovornosti, omogoča poglobljeno in resnično večstransko razumevanje, dolgoročno pa prispeva k boljšemu izvajanju reform.

Potrjena je bila visoka kakovost dokumentacije Komisije v celotnem evropskem semestru. Dvostranska posvetovanja Komisije z državami članicami o osnutkih poročil so dobrodošla, saj državam članicam in Komisiji omogočajo boljše razumevanje ocene, s tem povezanih izzivov in političnih prizadevanj. Poleg tega lahko prispevajo k močnejši nacionalni odgovornosti do priporočil za posamezne države, kar je ključnega pomena za uspeh semestra. Kljub priznavanju te pozitivne značilnosti procesa pa odbora poudarjata, da je zaželen še večja in hitrejša vključenost, saj ima ključno vlogo pri krepitvi prevzemanja odgovornosti in posledično uspešnosti reform.

Odbora ponovno poudarjata tudi potrebo po učinkovitejšem načinu za rešitev pripomb držav članic o dejstvih še pred glavnimi sejami odborov. To bi skupaj z jasno prioritizacijo lastnih pripomb držav članic in osredotočenjem na pripombe v zvezi s priporočili za posamezne države pripomoglo k temu, da bi bile razprave skoncentrirane na vsebinska vprašanja.

Odbora poleg tega z zadovoljstvom ugotavljata, da se je povečalo število držav članic, ki so predložile pripombe v zvezi s priporočili za posamezne države in uvodnimi izjavami drugih držav članic, saj to odraža skupni interes in učinke prelivanja v Evropski uniji. Te razprave prispevajo k nadaljnjemu izboljšanju vzajemnega razumevanja skupnih političnih izzivov in poglobitvi izmenjave dobrih praks.

Postopek medsebojnega povezovanja orodij odborov za spremljanje in njihova dejanska uporaba v pogajanjih o priporočilih za posamezne države sta se ponovno izkazala za učinkovita. Tudi ugotovitve iz prikaza uspešnosti zaposlovanja in prikaza uspešnosti socialne zaščite so se izkazale za koristne pri podkrepanju razprav. Odbora ugotavljata, da se je Komisija pri pripravi priporočil za posamezne države in zbiranju dokazov za pogajanja o teh priporočilih močno opirala na večstranski nadzor. Sklepi o nadzoru, na katere so se opirale razprave o priporočilih za posamezne države, so pogosto vsebovali dokončno rešitev za določeno točko razprave. Delo na področju nadzora, za katerega morajo tako Komisija kot države članice prispevati veliko sredstev, se je na tej točki cikla ponovno izkazalo za koristno. Hkrati se je za v prihodnje pojavila potreba po razmisleku o tem, kako dodatno povečati učinkovitost pripravljalnega dela.

Na splošno je bilo priznано, da resnično sodelovanje socialnih partnerjev, predstavnikov civilne družbe in drugih ustreznih deležnikov ostaja ključno za izvajanje reform in njihovo učinkovitost.

Kar zadeva **pripravo** priporočil za posamezne države, odbora ugotavljata, da je besedilo Komisije visoke kakovosti in da je v njem načrtno manj nepotrebnih besed (kot na primer „ostaja“, „nadaljuje“, „naprej“). Podobno sta odbora ohranila splošno pravilo, da se ne sprejmejo predlagane spremembe, ki niso podkrepjene z dejstvi in v katerih niso bile upoštevane ugotovitve pregledov med semestrom. Odbora poudarjata, da bi morala biti priporočila za posamezne države dovolj jasna glede navedenega konteksta, obenem pa vztrajata pri tem, da uvodne izjave ne smejo nadomeščati priporočil za posamezne države. Zaželeno je tudi, da bi uvodne izjave vsebovale natančnejši in dosleden razmislek o napredku držav članic.

Kar zadeva **prihodnost**, odbora ugotavljata, da bi bilo treba v priporočilih za posamezne države bolj upoštevati tudi politično stvarnost procesa reform. Pri reformah je potreben čas za opredelitev, razpravo in izvajanje. Pogosto se izvajajo v okviru večletnih ciklov. Zato bi bilo treba razmisliti o tem, kako bi bilo mogoče v priporočila za posamezne države bolj vključiti srednjeročne obete, hkrati pa ohraniti zagon reform in povezave z nacionalnimi političnimi cikli.

Oddelek 2: Stališča socialnih partnerjev in predstavnikov civilne družbe

Vključenost socialnih partnerjev in posvetovanje s civilno družbo sta še naprej ključnega pomena za uspešno izvajanje reform politik. Odbora sta kot uvod v razpravo o samih priporočilih za posamezne države izmenjala mnenja s Komisijo, evropskimi socialnimi partnerji in socialnimi nevladnimi organizacijami v okviru večstranskega nadzora odborov in novega svežnja priporočil za posamezne države.

Evropski socialni partnerji in socialne nevladne organizacije so pozdravili okrepljeno sodelovanje z odboroma in ostali pozitivni glede svojega sodelovanja na ravni EU, vendar pa so izrazili pomisleke glede svoje pravočasne in smiselne udeležbe na nacionalni ravni ter pozvali k okrepljenemu sodelovanju v vseh fazah semestra EU. Socialni partnerji so poudarili pomen svoje širše udeležbe, tudi pri temah, ki presegajo zaposlovanje. Predstavniki civilne družbe so poudarili, da je treba bolj priznati njihovo vlogo v semestru in strukturirati civilni dialog.

Predstavniki **delodajalcev**² so na splošno pozdravili uravnoteženost svežnja. Priporočila za posamezne države so postala ustrežnejša glede na trenutne izzive, povezane z digitalizacijo, staranjem in dekarbonizacijo. Da bi zagotovili gospodarsko in socialno konvergenco, so poudarili, da je treba več pozornosti nameniti zmanjšanju stroškov dela in odpravi davčnega primeža stroškov dela. Kot ključni pomislek so bila omenjena znanja in spretnosti, zlasti potreba po zagotovitvi ustrezne ravni digitalnih znanj in spretnosti delovne sile. Odprava vrzeli v znanjih in spretnostih ter neuskklajenosti med ponudbo znanj in spretnosti ter povpraševanjem po njih je še naprej glavna prednostna naloga, zlasti za mala in srednja podjetja, zato bi predstavniki pozdravili bolj poglobljene razprave z Odborom za zaposlovanje o tej temi.

Organizacije delodajalcev so poudarile tudi, da morajo države članice v okviru širših prizadevanj za okrepitev javnih financ posodobiti svoje sisteme socialnih prejemkov ter izboljšati ciljno usmerjanje in stroškovno učinkovitost socialnih naložb. Potrebne so tako zasebne kot javne naložbe. Javne naložbe imajo ključno vlogo pri zagotavljanju kakovostnih storitev, ki prispevajo k zmanjšanju revščine. Države članice so bile tudi pozvane, naj izmenjajo najboljše prakse in izkušnje glede možnosti zmanjšanja davčnega primeža z oblikovanjem zaposlovanju prijaznih načinov za financiranje socialne zaščite.

² BusinessEurope, SMEunited (Evropsko združenje obrtnikov ter malih in srednjih podjetij) ter Evropski center delodajalcev in podjetij (CEEP).

Predstavniki **sindikato**³ so poudarili, da je gospodarska rast nestabilna in socialne razsežnosti Evrope ni bistveno izboljšala. Zato bi se moral na pravicah temelječ pristop evropskega stebra socialnih pravic močnejše odražati v evropskem semestru, da bi se lahko spoprijeli z izzivi, povezanimi z revščino, socialno izključenostjo, nizkimi plačami in dostopom do socialne zaščite. Nedavne izboljšave sledijo kriznim letom, zaznamovanim z omejenimi ravnmi naložb, ki se morajo še vrniti na stare ravni. Semester bi zato moral imeti nov vzorec za naložbe in fiskalno naravnost. Države članice bi morale imeti določeno mero prožnosti pri uporabi javnih naložb za ustvarjanje kakovostnih delovnih mest. V zvezi s priporočili za posamezne države, ki se osredotočajo na strožje financiranje, Evropska konfederacija sindikatov zahteva več prožnosti, da bi se steber lahko izvajal. Obstaja fiskalni manevrski prostor, ki bi državam članicam omogočil izboljšanje socialnih razmer. Kot dodatni pomislek je bilo izpostavljeno pomanjkljivo izvajanje sklepov iz pregleda socialnega dialoga, ki ga je opravil Odbor za zaposlovanje skupaj s socialnimi partnerji.

Predstavniki **civilne družbe**⁴ so izrazili zadovoljstvo zaradi povečane pozornosti, namenjene vprašanjem s področja trga dela, izobraževanja in socialne politike, ter vključitve evropskega stebra socialnih pravic v sveženj priporočil za posamezne države za leto 2019. Pozitivno je bilo sprejeto priznanje dejstva, da so naložbe in reforme med seboj povezane. Predstavniki so poudarili, da so teme, povezane z zaposlovanjem in izobraževanjem, sicer dobro zajete v priporočilih, vendar je potrebna večja osredotočenost na vprašanja, povezana z revščino in socialno izključenostjo (zlasti med otroki in prikrajšanimi skupinami), brezdomstvom, kakovostnimi, dostopnimi in trajnostnimi zdravstvenimi storitvami ter storitvami dolgotrajne oskrbe. Poudarjeno je bilo, da je trenutno ugodno gospodarsko okolje priložnost za doseganje navzgor usmerjene socialne konvergence, še naprej pa bi moral biti močan poudarek na reformah. Treba je storiti več za tiste, ki so že pod pragom revščine, in za izvajanje reform, zlasti v povezavi s prikrajšanimi skupinami. Davčni sistem in sistem socialnih prejemkov lahko spodbudita udeležbo na trgu dela in zmanjšata neenakost.

³ Evropska konfederacija sindikatov (ETUC)

⁴ Socialna platforma, Eurodiaconia, EAPN (aprila) in Eurochild

Oddelek 3: Horizontalna sporočila po večstranskem nadzoru in večstranskih pregledih izvajanja

Večstranski nadzor, ko se v odborih opravijo medsebojni strokovni pregledi stanja pri izvajanju priporočil za posamezne države, je v kontekstu poteka evropskega semestra ena od osrednjih nalog Odbora za zaposlovanje in Odbora za socialno zaščito.

A. Sporočila po večstranskem nadzoru, ki ga je opravil Odbor za zaposlovanje

V obdobju od oktobra 2018 do aprila 2019 je Odbor za zaposlovanje opravil preglede v okviru večstranskega nadzora in pregled držav, pri čemer se je posvetil tistim vidikom priporočil za posamezne države, ki zadevajo naslednje teme politike: i. dolgotrajna brezposelnost, ii. socialni dialog, iii. segmentacija trga dela in neprijavljeno delo, iv. udeležba na trgu dela, v. aktivne politike trga dela in javne službe za zaposlovanje (JSZ), vi. izobraževanje, znanje in spretnosti, poklicno izobraževanje in usposabljanje ter izobraževanje odraslih in vii. plače, konkurenčnost in obdavčitev dela.

Kot je navedeno zgoraj, so pregledi Odbora za zaposlovanje v okviru večstranskega nadzora strukturirani tematsko. Na ta način je mogoče na podlagi vsakega sklopa pregledov oblikovati horizontalne sklepe, ki so predstavljeni v tem dopisu.

Pregled **priporočila Sveta o vključevanju dolgotrajno brezposelnih na trg dela**, ki ga je opravil Odbor za zaposlovanje, je potekal ob izboljšanih razmerah na trgu dela, vseeno pa po EU še vedno obstajajo razlike.⁵ Čeprav so vse države članice sprejele ukrepe za izboljšanje izvajanja priporočila, so pri ravni izvajanja med njimi razlike. Zmogljivost javnih služb za zaposlovanje (JSZ) je krovni izziv, poleg tega pa so v nekaterih državah članicah pri delovanju JSZ znatne regionalne razlike. V več državah članicah je zagotavljanje visoke stopnje registriranosti dolgotrajno brezposelnih tesno povezano s tem, da je vpis v register JSZ predpogoj za izplačevanje prejemkov. Nekateri države so uvedle politike, katerih cilj je preprečiti odjavo iz registra, mnoge pa morajo še vedno izboljšati prizadevanja glede ozaveščanja neaktivnega prebivalstva in ustvariti spodbude za vpis v register.

⁵ Ključna sporočila so bila ločeno poslana Svetu EPSCO, glej dokument Sveta 14409/18.

S pregledom je bilo potrjeno, da so dodatne storitve, kot so ukrepi na področju sociale, zdravstva, usposabljanja in podporni ukrepi, pomembni na poti do zaposlitve. Za izboljšanje usklajevanja med različnimi ponudniki storitev je bilo storjeno precej, vendar usklajevanje še vedno ostaja splošni izziv. Pristopi k vzpostavitvi enotne kontaktne točke se med državami članicami razlikujejo: od polnega vključevanja storitev do imenovanja organa, ki bi moral delovati kot enotna kontaktna točka. V večini držav članic obstajajo dogovori o vključevanju na trg dela ali podobni dogovori, vendar je treba storiti še več, zlasti v zvezi z rednim pregledovanjem individualnih ocen.

Predstavljene so bile številne dejavnosti, povezane s sodelovanjem delodajalcev, vključno s specializiranim osebjem JSZ in subvencijami za plače skupaj z usposabljanjem na delovnem mestu. Vendar v nekaterih državah članicah še vedno ni bolj strateškega pristopa k partnerstvom med deležniki. Na splošno se bo kljub nekaterim bistvenim izboljšavam pri kakovosti in popolnosti podatkov, zbranih s pomočjo držav članic na podlagi okvira kazalnikov Odbora za zaposlovanje, treba še bolj potruditi za izboljšanje podatkov v zvezi s trajnostjo rezultatov za dolgotrajno brezposelne.

V okviru pregleda **socialnega dialoga** so bile obravnavane različne razsežnosti vključenosti socialnih partnerjev v reforme in politike ter evropski semester. Pri pregledu so sodelovali nacionalni in evropski socialni partnerji. Kljub temu da ima velika večina držav članic vzpostavljen pravni in institucionalni okvir za socialni dialog, je bilo pri pregledu ugotovljeno, da obstajajo razlike med pregledanimi državami članicami, kar zadeva vključenost nacionalnih socialnih partnerjev v oblikovanje in izvajanje reform in politik na področju zaposlovanja in socialnih zadev ter evropskega semestra. Odbor za zaposlovanje je izpostavil pomen dovolj zgodnjega in produktivnega sodelovanja.

Odbor za zaposlovanje je prav tako ugotovil, da z vidika zastopanosti socialnih partnerjev v nekaterih državah članicah obstajajo izzivi, ter izpostavil potrebo po učinkoviti podpori za okrepitev socialnih partnerjev.

Pri pregledu priporočil za posamezne države v zvezi s **segmentacijo trga dela in neprijavljenega dela** je bilo ugotovljeno, da so v naravi segmentacije in neprijavljenega dela med državami članicami EU razlike, statistični podatki pa vselej ne zagotavljajo celovite slike stanja. Segmentacija in neprijavljeno delo lahko na različne načine škodljivo vplivata na življenje ljudi (tako na primer obstaja povezava z zdravjem in varnostjo pri delu ter dostopom do socialne zaščite), pa tudi na širše gospodarstvo. Države članice so v zadnjih letih na teh področjih izvedle več reform za spodbujanje trajnega zaposlovanja in kakovostnih delovnih mest, vendar bo potreben čas, preden se bodo njihovi učinki pokazali v celoti. Namen številnih sedanjih reform je dejansko odpraviti negativne posledice, s katerimi se trenutno soočamo zaradi delne liberalizacije trga dela (tj. omogočanje širše uporabe začasnih pogodb brez spremembe ureditve za pogodbe za nedoločen čas) pred desetletji, na primer z zmanjševanjem vrzeli med ureditvijo pogodb o zaposlitvi za nedoločen čas in pogodbami za določen čas (vključno z razsežnostjo obdavčitve in socialnih prispevkov).

Odbor za zaposlovanje je ugotovil, da je v trenutnem političnem ozračju doseganje soglasja o podrobnostih reform trga dela, ki jih je treba izpeljati, težavno. S tem je še bolj poudarjena pomembna vloga, ki bi jo lahko imeli socialni partnerji, in pomen učinkovitega socialnega dialoga. Kot pri številnih drugih vprašanjih je izjemno pomembno usposabljanje in spretnosti, ki ljudem omogočajo, da kar najbolje izkoristijo priložnosti na trgu dela (pri čemer je treba opozoriti, da je eden od negativnih učinkov segmentacije to, da delodajalci neradi vlagajo v znanja in spretnosti). Poskrbeti je treba za to, da so iskalci zaposlitve deležni ustreznega poklicnega usmerjanja in svetovanja. To bi lahko izboljšalo kakovost ponudb za zaposlitev in zmanjšalo neskladja med ponudbo znanj in spretnosti ter povpraševanjem po njih.

Na splošno je pri ukrepanju proti neprijavljenemu delu pomembno združiti odvrčanje in preprečevanje (na primer z dejavnostmi ozaveščanja in izboljšanjem zaupanja v institucije), za kar so potrebna skupna prizadevanja in usklajevanje med institucijami, kot so inšpektorati, ustanove socialne varnosti, JSZ in davčni organi. V številnih primerih je treba spremeniti kulturno zakoreninjeno miselnost in vedenjske vzorce, za to pa so potrebna skupna prizadevanja skozi daljše obdobje. Poleg tega je glede na pojav in vse večjo pomembnost novih oblik zaposlitve v državah članicah EU potrebno globlje razumevanje vloge in funkcije teh oblik dela, vključno z delom na platformah.

Sprejetih je bilo več ukrepov za okrepitev inšpektoratov za delo, tako glede skupnega števila inšpektorjev, kot tudi z zagotavljanjem, da smotrno in osredotočeno uporabljajo svoje vire. Države članice pri obravnavanju najbolj prizadetih območij pogosto uporabijo sektorske ali regionalne pristope. Številke kažejo, da ti ukrepi prinašajo oprijemljive rezultate.

Odbor za zaposlovanje je v pregledu **udeležbe na trgu dela** preučil različni razsežnosti: samo udeležbo posameznikov in višje število delovnih ur na posameznika. V nekaterih primerih je bila upoštevana tudi regionalna razsežnost udeležbe na trgu dela. Za udeležbo žensk na trgu dela je lahko zelo pomembna razpoložljivost, kakovost in dostopnost otroškega varstva in oskrbe starejših. Veliko držav članic si prizadeva, da bi boljše poskrbele za varstvo in oskrbo, in Evropski socialni sklad je bil ključnega pomena v več državah (čeprav to zbuja dvome o njegovi dolgoročni vzdržnosti). Pomagali bi lahko tudi prožnejši dopust in ureditev dela.

Istovčasno pa bi se morda splačalo preveriti obdavčitvene sisteme, ki lahko vplivajo predvsem na udeležbo prejemnikov drugega dohodka v gospodinjstvu. Podobno bi lahko tudi preiščena zasnova shem prispevkov pripomogla k temu, da ljudje vstopijo na trg dela in na njem ostanejo. Pri tem pa poseben izziv predstavlja način razvoja prihodnosti dela, kar bi bilo treba stalno pregledovati. Več držav članic poskuša izboljšati preglednost in ozaveščati o razliki med plačami moških in žensk; zanimivo bo videti, če bodo pri tem uspešne.

Pri starejših delavcih so prizadevanja za večjo udeležbo usmerjena v omejevanje dostopnosti predčasnega upokojevanja ter zagotavljanje dostopa do usposabljanja, ustreznega za trg dela. Pri prikrajšanih skupinah, ki se soočajo z več ovirami za udeležbo na trgu dela, je potreben večdimenzionalen pristop, ki povezuje socialne službe in službe za zaposlovanje. Zakoreninjeni diskriminaciji na trgu dela bi se lahko zoperstavili z anonimnim zaposlovanjem. Čeprav se pogosto razlaga, da so številna vprašanja glede udeležbe na trgu dela nekako povezana s „kulturo“, pa nedavne uspešne pobude kažejo, da je mogoče doseči pozitivne rezultate, čeprav je zato morda potreben čas.

V pregledu **aktivnih politik zaposlovanja in javnih služb za zaposlovanje (JSZ)** je bilo ugotovljeno, da se razmere na trgu dela po EU sicer izboljšujejo, vendar pa je v državah članicah vedno večje pomanjkanje znanj in spretnosti, prav tako pa izboljšave ne koristijo vsem skupinam. Aktivne politike zaposlovanja je treba načrtovati in izvajati v širšem okviru ter v ta namen dopolnjevati in nadgrajevati ukrepe izobraževanja in usposabljanja ter socialno politiko in službe. Usmerjeni ukrepi usposabljanja in dobro razvite metode za določanje potreb na trgu dela so pomembni za reševanje teh vprašanj (socialni partnerji lahko imajo pri tem pomembno vlogo). Treba je najti način za določanje kakovosti in uspešnosti institucij za usposabljanje in vsem deležnikom zagotavljati jasne informacije o tem.

Povezava med aktivacijo in koristmi je pomembna za javno sprejemanje politik, merila pri iskanju službe pa je treba določiti tako, da bo dosežen cilj te povezave. Da bi razširili možnosti za zaposlovanje in izboljšali pripravljenost za delovna mesta, je treba aktivno politiko zaposlovanja dopolniti z ustreznim svetovanjem in usmerjanjem glede delovnih mest. Na splošno bi bilo treba aktivno politiko zaposlovanja neprestano spremljati, ocenjevati in pregledovati, da bi zagotovili njeno učinkovitost. Glede JSZ je bilo uvedenih veliko reform, da bi izboljšal njihove zmogljivosti in doseg, čeprav pri več od teh reform prihaja do velikih zamud. Spremljanje izvajanja teh reform bo ključno za določitev, ali dosežajo zadane cilje ali ne.

Pri pregledu **izobraževanja, znanja in spretnosti, poklicnega in strokovnega izobraževanja in usposabljanja ter izobraževanja odraslih** je bila v številnih priporočilih za posamezne države pregledana zadevna celovita reforma izobraževanja. Večji poudarek je bil namenjen digitalnim spretnostim in znanjem, pogosto v okviru širše vladne strategije, pa tudi potrebi po večjem vpisu v naravoslovne, tehnološke, inženirske in matematične programe. Pri obravnavi ukrepov za povečanje privlačnosti učiteljskega poklica je plača samo del (pa čeprav pomemben) slike. Pozornost je treba nameniti mobilnosti, usposabljanju ter zmanjšanju upravne obremenitve.

Države članice pri zagotavljanju vključevalnosti izobraževalnih sistemov uporabljajo različne pristope. Nekatere se osredotočajo na učenje jezikov, druge na predšolsko izobraževanje in varstvo, nekatere pa na zagotavljanje kakovosti na vseh ravneh. Več držav članic se spoprijema s podobnimi izzivi, zato bo pomembno ugotoviti, kateri pristopi dajejo najboljše rezultate. Več držav se sooča s problemom zgodnjega opuščanja šolanja. Zmogljivost in uspešnost sistemov zgodnjega opozarjanja sta pomembni, vendar je treba tudi določiti ukrepe, ki bi jih bilo treba uporabiti po takšnem opozarjanju. Izziv je lahko tudi to, kako najbolje vključiti družine v te ukrepe. Vključevanje je lahko precej odvisno tudi od spretnosti in znanj učiteljev ter njihove sposobnosti za delo z manjšinami in tistimi iz prikrajšanih okolij.

Pri poklicnem izobraževanju in usposabljanju je veliko držav članic angažiranih v znatna reformna prizadevanja za povečanje njegove relevantnosti. Za to so bila pogosto uporabljena sredstva EU, kar samo po sebi seveda ni problematično, vendar pa se zaradi tega postavlja vprašanje vzdržnosti projektov. Kljub temu je treba narediti več, da bi postala poklicno izobraževanje in usposabljanje ter vajeništvo privlačnejša, saj je izkoriščenost programov pogosto majhna. Treba bi bilo povečati možnosti za vajeništvo v MSP. Sodelovanje socialnih partnerjev je pogosto ključno za uspešne reforme poklicnega izobraževanja in usposabljanja. Preizkuša se več inovativnih pristopov za boljše zagotavljanje in izkoriščanje izobraževanja odraslih, na primer individualna poročila o usposabljanju. Poleg nacionalnih strategij so za odpravljanje specifičnih geografskih vrzeli in pokritost pomembni tudi lokalni projekti.

V pregledu o **plačah, konkurenčnosti in obdavčevanju dela** je bilo ugotovljeno, da je osnovna rast plač še naprej pod pričakovanji glede na zgodovinsko razmerje med rastjo plač in brezposelnostjo. Glavna razloga za nizko rast plač sta verjetno nizka inflacija in nizka rast produktivnosti. Vendar pa lahko imajo vlogo tudi drugi dejavniki, vključno z mobilnostjo znotraj EU in večanje deleža dela s krajšim delovnim časom. V nekaterih državah članicah prihaja do zanimivega pojava, ko je v kolektivna pogajanja vključenih več nefinančnih ugodnosti in posledično se manjšajo zahteve po povišanju plač. Vsa ta področja bi bilo koristno nadalje analizirati.

Med ukrepi politik za obravnavanje nizke rasti plač so politike o minimalni plači, trdnejši okvir za kolektivna pogajanja, obdavčevanje in plače v javnem sektorju. Posredni ukrepi, ki bi lahko vplivali na rast plač, vključujejo politike, ki v duhu socialnega stebra povečujejo pravice delavcev in krepijo njihov glas v kolektivnih pogajanjih (npr. dostop do socialnega varstva, prenosljivost pravic, geografska in poklicna mobilnost delavcev) ali politike, ki zmanjšujejo dvojnost trga dela. Medtem ko je vloga držav članic pogosto samo zagotovitev pravnega okvira za kolektivna pogajanja, bi lahko bilo zanimivo razmisliti o mogočih dodatnih ukrepih, ki bi socialne partnerje spodbudili, da povečajo svoje zmogljivosti ali obseg kolektivnih pogodb ali da sklenejo več kolektivnih pogodb za tiste sektorje ali delavce, ki trenutno vanje še niso zajeti. Ukrepi aktivne politike zaposlovanja še vedno kažejo potencial pri izboljševanju prilagodljivosti trgov dela, zaposljivosti in poklicne mobilnosti ter zagotavljanju več zaposlitvenih možnosti za iskalce zaposlitve in ljudi, ki niso vključeni na trg delovne sile. Če se plače zvišujejo, je treba pogosto še vedno upoštevati vprašanje kupne moči, saj se lahko ta manjša (npr. zaradi stanovanjskih stroškov). Nekatere države članice preučujejo druge ukrepe, ki vplivajo na plače, na primer ukrepe, ki s spodbujanjem raziskav in razvoja ter naložbami v človeški kapital (izobraževanje, znanja in spretnosti in vseživljenjsko učenje) posredno dvigajo produktivnost.

B. Sporočila iz večstranskih pregledov Odbora za socialno zaščito o izvajanju priporočil

Odbor za socialno zaščito je marca 2019 pregledal izvajanje 38 priporočil na področjih, ki so v njegovi pristojnosti: i. socialna zaščita in socialno vključevanje; ii. pokojnine; iii. zdravstveno varstvo in iv. dolgotrajna oskrba. Vprašanja, povezana z zdravstvenim varstvom, je preučil skupaj s predstavniki Delovne skupine Sveta na visoki ravni za javno zdravje. Pregledi so urejeni po temah, tako da je bilo mogoče oblikovati horizontalne sklepe za vsako tematsko področje.

Reforme na področju socialnega vključevanja in socialne zaščite

Rezultat nenehne rasti evropskega gospodarstva v zadnjih letih so izboljšane razmere na trgu dela in višji dohodki gospodinjstev. Zaradi tega se je število ljudi, ki živijo na pragu revščine ali socialne izključenosti, zmanjšalo na raven pred krizo⁶. Kljub tem pozitivnim trendom pa je vključenost v okrevanje še vedno zaskrbljujoča, saj neenakosti ostajajo velike, prav tako pa še vedno obstaja tveganje, da zapostavljeni ljudje od okrevanja ne bodo imeli koristi. Dobro zasnovani sistemi socialne zaščite, ki vlagajo v dejavno udeležbo ljudi v družbi in gospodarstvu ter zagotavljajo vseživljenjsko zaščito pred tveganji, so še nadalje bistveni za spoprijemanje s temi izzivi.

V večstranskih pregledih o izvajanju priporočil iz leta 2019 je Odbor za socialno zaščito pregledal napredek glede enajstih priporočil na področju socialne zaščite in socialnega vključevanja. Podobno kot v predhodnih letih je v večini priporočil za posamezne države na tem tematskem področju močan poudarek še naprej namenjen aktivnemu vključevanju, zlasti izboljševanju obsega in ustreznosti socialnih ugodnosti ter zmanjševanju regionalnih razlik in razdrobljenosti shem dohodkovne podpore. Nadaljnja priporočila za države članice pozivajo k odpravi vrzeli v socialni zaščiti ljudi, ki delajo po nestandardnih pogodbah; izboljšanju zasnove sistemov davčnih olajšav in sestave socialnih izdatkov ter zagotavljanju visokokakovostnih storitev (otroško varstvo in stanovanja).

Večstranski pregledi Odbora za socialno zaščito so pokazali, da države članice nadaljujejo obravnavo vprašanj, na katera je bilo opozorjeno, kljub temu pa se zdi, da se je izvajanje reform upočasnilo. Odbor je ocenil zlasti, da sta skoraj dve tretjini pregledanih držav članic v zadnjem letu dosegli le omejen napredek. V primerjavi s tem so sklepi iz predhodnega leta pokazali, da je bil omejen napredek dosežen pri približno tretjini pregledanih priporočil za posamezne države, pri drugih pa je bilo izkazano nekaj ali precej napredka. Nekatere države članice so zaostajale pri izvajanju reform zaradi potrebe po uresničitvi srednjeročnega proračunskega cilja ter izpolnitvi zahtev po skladnosti z določbami Pakta za stabilnost in rast.

⁶ 22,4 % prebivalstva EU leta 2017.

Glede na te rezultate in negotovosti, povezane s prihodnjimi gospodarskimi napovedmi, Odbor za socialno zaščito poudarja, da morajo države članice nujno obnoviti in intenzivirati svoja reformna prizadevanja. Socialna vključenost, naložbe in zaščita v skladu z ustreznimi načeli iz evropskega stebra socialnih pravic in pod vplivom pristopa aktivnega vključevanja bi morale ostati vodilni cilji reform držav članic.

Reforme na področju pokojnin

Zaradi proračunske teže in velikega socialnega pomena so bile pokojnine že od samega začetka evropskega semestra eden od najpomembnejših elementov reformnih programov držav članic. V zadnjem desetletju so bile pokojninske reforme usmerjene v prilagajanje pokojninskih sistemov spreminjajoči se demografiji in zagotavljanju njihove finančne vzdržnosti. V zadnjem času pa so začela v ospredje prihajati vprašanja ustreznosti, kljub temu pa je bil v priporočilih za posamezne države iz leta 2018 močan poudarek še vedno namenjen pokojninskim reformam, povezanim z vzdržnostjo.

Odbor za socialno zaščito je pregledal izvajanje trinajstih priporočil na področju pokojnin, od katerih je večina zajemala več različnih vidikov pokojninskih sistemov. V devetih priporočilih je bila izpostavljena vzdržnost pokojnin, v petih pa njihova ustreznost in pravičnost. Tri države članice so bile pozvane, naj poenotijo pravila za različne skupine prebivalcev; v nadaljnjih priporočilih je bila poudarjena daljša delovna doba ali zagotavljanje dodatnega pokojninskega zavarovanja.

Iz večstranskih pregledov o izvajanju priporočil za posamezne države iz leta 2018 je razvidno, da je več držav članic že uvedlo ukrepe za reševanje izzivov, povezanih z vzdržnostjo njihovih pokojninskih sistemov, in jih tudi še naprej izvaja. Ti ukrepi vključujejo višjo upokojitveno starost ter strožje pogoje in omejitve za upravičenost do možnosti predčasne upokojitve. Nekatere države so sprejele ukrepe za ponovno preučitev mehanizmov za izračun pokojnin ali za razširitev spodbud za poznejše upokojevanje. Druge države so poročale o ukrepih za izboljšanje ustreznosti pokojnin, med katerimi so povišanje minimalnih pokojnin, izredna doplačila za najnižje pokojnine in indeksacija. Nekaj držav članic je začelo pomembne pokojninske reforme, ki naj bi rezultate prinesle v prihodnjih letih.

Po ocenah Odbora za socialno zaščito naj bi približno polovica pregledanih držav članic dosegla nekaj ali precej napredka, medtem ko je po lanskoletnih ocenah to veljalo za samo tretjino držav članic. Vendar letos dve državi nista dosegli nikakršnega napredka pri izpolnjevanju zahtev iz priporočil zanj.

Glede na to oceno Odbor za socialno zaščito meni, da morajo zaradi vedno večjih demografskih pritiskov v naših starajočih se družbah nekatere države članice okrepiti prizadevanja za spoprijemanje z njimi, tiste države, ki so že sprejele reforme, pa jih morajo dosledneje izvajati in poskrbeti, da ne bo prišlo do zdrsov. V reformnih programih držav članic bi bilo treba več pozornosti nameniti problematiki ustreznosti. Ker se pričakovana življenjska doba podaljšuje, bodo daljše delovne dobe ključnega pomena, da bi lahko moški in ženske pridobili ustrezne pokojnine. Ukrepi, ki spodbujajo daljšo poklicno dejavnost, poznejši odhod s trga dela ter enake pogoje za pridobitev pokojninskih pravic, bi morali biti vključeni v reformne programe držav članic.

Reforme na področju zdravstvenega varstva

Univerzalni in vzdržni sistemi zdravstvenega varstva z zajamčenim dostopom do pravočasne, visokokakovostne in dostopne zdravstvene oskrbe so ključni element evropskega socialnega modela. Medtem ko se zdravstveni sistemi po EU razlikujejo, je veliko izzivov skupnih. Staranje prebivalstva, vedno višji stroški inovativnih tehnologij in zdravil, pomanjkanje ali neenakomerna porazdelitev zdravstvenih delavcev so med dejavniki, zaradi katerih so zdravstveni sistemi držav članic pod pritiskom.

V semestru leta 2018 je priporočila za posamezne države na področju zdravstvenega varstva prejelo dvanajst držav članic. Skupno sedem držav članic je prejelo priporočila za izboljšanje fiskalne vzdržnosti in stroškovne učinkovitosti njihovih sistemov. Dve od teh držav članic sta se poleg tega podobno kot preostale pregledane države soočali z izzivi glede dostopnosti.

Večstranski pregledi, opravljeni v sodelovanju s predstavniki Delovne skupine Sveta na visoki ravni za javno zdravje, so pokazali, da vse pregledane države izvajajo reforme svojih zdravstvenih sistemov, da bi se spoprijele z ugotovljenimi izzivi, četudi ne vse enako intenzivno. Razpon reformnih prizadevanj sega od vseobsegajočih reformnih svežnjev (za katere so potrebni dolgoročni pristopi za sprejemanje in izvajanje, zaradi česar lahko prihaja do zamud) do kratkoročnih ukrepov (ki pa vedno ne odpravijo temeljnih problemov). Reforme vključujejo ukrepe za boljše izvajanje primarne in celostne oskrbe ter prenos nekaterih storitev iz bolnišničnega sektorja; izboljšane in celostne načine oskrbe za kronične bolnike, intenzivnejše presejalne in preventivne programe, spodbude za bolnike, zdravnike in farmacevte za znižanje farmacevtskih stroškov, ukrepe za izboljšanje dostopa za najranljivejše, npr. do nekaterih zdravil in vrst zdravljenja; prizadevanja za spodbujanje bolj zdravega načina življenja (tudi med mladimi) ter ukrepe za reševanje problematike pomanjkanja osebja, nizkih plač in neenakomerne teritorialne porazdelitve zdravstvenega osebja v nekaterih državah članicah.

Kljub prizadevanjem držav članic se zdi, da se je napredovanje pri reformi sistemov zdravstvenega varstva od junija 2018 upočasnilo. Letošnja ocena Odbora za socialno zaščito kaže, da je približno polovica pregledanih držav dosegla nekaj ali precej napredka pri obravnavanju ugotovljenih izzivov, v drugi polovici pa je napredek ostal omejen. Nasprotno je lani nekaj ali precej napredka dosegla velika večina pregledanih držav članic. Odbor poudarja, da je treba nadaljevati, pospešiti in poglobiti začete reforme, zlasti za izboljšanje uspešnosti in učinkovitosti zdravstvenih sistemov. Potrebni so ustrezni preventivni ukrepi za večjo vzdržnost brez poslabšanja kakovosti in dostopnosti storitev. Prav tako si je treba bolj prizadevati za povezovanje različnih storitev zdravstvenega varstva in boljše usklajevanje različnih zdravstvenih in socialnih storitev.

Reforme na področju dolgotrajne oskrbe

Tri države članice so leta 2018 dobile priporočila za posamezne države o vprašanih dolgotrajne oskrbe s splošnim poudarkom na izboljšanju stroškovne učinkovitosti, pa tudi odpravi razdrobljenosti in upravljanju storitev. Med ukrepi, o katerih so poročale, so preizkusi novih rešitev za celovito izvajanje dolgotrajne oskrbe na domu, racionalizacijo oskrbe za kronične bolnike ter uvedbo enotnih mehanizmov za dostopanje do bolnikovih potreb po oskrbi.

Zaskrbljenost glede zagotavljanja formalnih storitev dolgotrajne oskrbe, ki bodo izpolnjevale vedno večje potrebe starajoče se družbe, je še naprej upravičena. Zaradi pritiskov na vzdržnost in delovanje sistemov dolgotrajne oskrbe Odbor za socialno zaščito opozarja, da je v politikah potreben vedno bolj proaktiven pristop, ki bo istočasno poskušal okrepiti preventivo in spodbujati učinkovito in ekonomično zagotavljanje oskrbe brez zmanjševanja kakovosti in dostopnosti ter pogojev za neodvisno življenje.
